

greek-proverbs-reference-page.html. 13. *Corpus paroemiographorum graecorum* / ed. E. L. a Leutsch, F. G. Schneidewin. – Т. I-II. – Gottingae, 1839-1851. 14. *Index adagiorum Graecorum* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://jvpoll.home.xs4all.nl/back/Web/erasmus.htm> 15. *Liste griechischer Phrasen* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://de.wikipedia.org/wiki/Liste_griechischer_Phrasen.

Стаття надійшла до редакції 02.05.2018.

*Лазер-Паньків О.В., к. філол. н., доц.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, Київ*

ОСОБЕННОСТИ ФОНЕТИЧЕСКОГО ВАРЬИРОВАНИЯ ДРЕВНЕГРЕЧЕСКИХ ПАРЕМИЙ: СИСТЕМА КОНСОНАНТИЗМА

В статье описаны основные тенденции исторического развития системы консонантизма древнегреческого языка, определяются факторы формирования фонетических вариантов древнегреческих паремий, анализируются особенности их фонетического варьирования.

Ключевые слова: паремиография, древнегреческая паремиология, паремии, фонетическая система древнегреческого языка, фонетические варианты, гиперкорректность, классический аттический диалект, ионийский диалект, койне.

*Lazer-Pan'kiv O.V., PhD., Associate Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv*

THE PECULIARITIES OF THE ANCIENT GREEK PROVERBS PHONETIC VARIATION: THE CONSONANTISM

The article outlines the key tendencies of the ancient Greek consonantism historic development, deals with the factors of the phonetic variants' of ancient Greek proverbs formation, analyzes its phonetic variation peculiarities.

Keywords: paremiography, ancient Greek paremiology, proverbs, phonetic system of the ancient Greek language, phonetic variants, hypercorrectness, classical Attic dialect, Ionic dialect, koine.

УДК 81'27

*Лугова Ю.В., студ.
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ*

СТРАТЕГІЇ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ОБРОБКИ Й ПЕРЕТВОРЕННЯ ФАХОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В АНГЛОМОВНИХ НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИХ ТЕКСТАХ МЕДИЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

У статті розглянуто ключові стратегії обробки й перетворення фахової інформації в аспекті медичного перекладу. Розкрито роль соціально-культурних особливостей, визначальних для перекладу. Проаналізовано вплив концептуалізації на досягнення еквівалентності перекладу.

Ключові слова: медичний дискурс, концепт, концептуалізація, еквівалентність, науково-популярні тексти, стратегії перекладацької обробки фахової інформації.

Перекладач медичних текстів має справу не просто зі зразком конкретного дискурсу, а з особливою терміносистемою та фаховою інформацією, перетворення якої становить чималі труднощі навіть для досвідченого експерта. Оскільки переважна більшість медичних перекладачів не є професійними лікарями, то рівень їхньої медичної обізнаності нижчий, ніж у фахівців, що володіють глибокими знаннями своєї галузі. Незважаючи на це, перекладачі змушені приймати стратегічні рішення, що спираються на індивідуальну медичну обізнаність.

Перекладачі науково-популярних медичних текстів беруть на себе роль не лише трансляторів спеціальних знань, а й медіаторів міжкультурної комунікації, які мають на меті виконати переклад, зважаючи на когнітивні та етнокультурно обумовлені особливості потенційних реципієнтів. Саме професійність або ж не професійність реципієнтів можна назвати однією з відправних точок, що диктує перекладачу вибір тих чи інших перекладацьких стратегій відтворення фахової інформації.

Коли мова йде про медичного перекладача, то він вирішує інформаційно-комунікаційні завдання, залежно від типології текстів. Тому в межах медичного перекладу П. Ліннел виділяє такі групи текстів:

- 1) інтрапрофесійні (для представників однієї галузі);
- 2) інтерпрофесійні (для представників різних галузей);
- 3) професійно-непрофесійні (для непрофесійних реципієнтів) [12, с. 143].

Залежно від того, з якими текстами має справу перекладач, він вдається до тих чи інших стратегій. Якщо мова йде про інтрапрофесійні та інтерпрофесійні тексти, то він прагне зберегти чистоту професійної комунікації внаслідок “лінгвістичної економності” [4], адже, як і автор, так і реципієнти є спеціалістами в конкретній галузі медицини. Перекладач не ставить собі за мету спростити інформацію, а намагається якнайточніше її відтворити, дотримуючись чіткості, інформаційної дискретності та обмеженої варіативності [5].

Натомість третя група текстів цієї класифікації спрямована на непрофесійних реципієнтів. Саме до неї належать науково-популярні тексти медичного спрямування. С.В. Вострова стверджує, що в таких текстах відбувається поєднання інформаційного та емоційного впливу на реципієнта, що здійснюється шляхом імплементації низки стратегій [3].

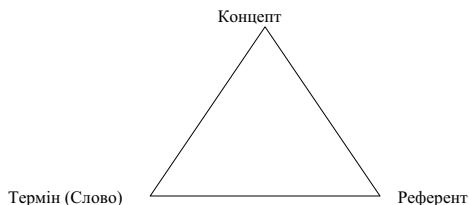
Е.В. Будассі наголошує на важливості стратегії зменшення щільності інформації, що об'єднується завдяки редукційним процесам, які полегшують сприймання та створення нових фреймів. Ця стратегія реалізується трьома способами: апеляцією до наявних моделей ситуативних знань, переходом від абстрактного знання до конкретного пояснення та вилученням надлишкової інформації [2]. Дотримуючись цієї стратегії, перекладач часто вдається до описового перекладу, а також використовує термін і паралельно надає його еквівалентний синонім.

С.В. Вострова обстоює стратегію позиціонування, що ґрунтується на вирізненні конкретного об'єкта з низки схожих та формуванні потрібного уявлення про цей об'єкт в адресата. Вона також наголошує на стратегії інтимізації, що спрямована на скорочення дистанції з реципієнтом та викликання його довіри [3].

Надзвичайно важливий аспект у роботі перекладача з науково-популярним текстом медичного спрямування полягає в залученні соціально-культурного та історичного досвіду представників мовних спільнот, задля чого перекладач часто вдається до реконтекстуалізації, змінюючи стратегії викладу інформації, тобто пристосовуючи мовні явища, притаманні медичному дискурсу оригіналу, до нового дискурсу цільової мови [5].

Ця стратегія, насамперед, спричинена розбіжностями в концептуалізації, тобто накопиченні ментального досвіду про традиційні та оригінальні уявлення та динамічній когнітивній діяльності, що спрямована на осмислення певних категорій [11].

Для кращого розуміння концептуалізації ми беремо за основу семантичний трикутник, що ілюструє співвідношення думки, символу та референта.

У вершині модифікованого трикутника стоїть референт, який має форму, що виражена в слові (у даному випадку терміні), та концепт, що співвідноситься з мисленням. Це дає підстави стверджувати, що концепт є ментальним утворенням, яке А.П. Бабушкін розуміє, як “будь-яку дискретну одиницю колективної свідомості, яка відображає предмет реального або ідеального світу, що збережена в національній пам’яті носіями мови у вигляді пізнаного, вербально позначеного субстрату” [1].

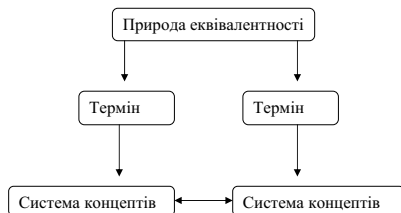
Усі концепти поєднуються за допомогою спеціальних зв’язків у спеціально організовані системи за асоціативною чи ієрархічною логікою. Ми виділяємо такі системи медичних концептів:

1. Анатомічні (spleen – селезінка, brain – мозок, lungs – легені);
2. Клінічні та діагностичні (leukemia – лейкоз, typhoid fever – черевний тиф, tumor – пухлина);
3. Фармацевтичні (vincristine – вінкристин, penicillin – пеніцилін);
4. Медичні спеціалісти та заклади (general physician – терапевт, Cancer Institute – Інститут Раку).

Ключового значення в процесі перекладу набуває не лише розуміння концептуальних систем мови оригіналу та мови перекладу, але й таке явище, як девербалізація. Модель девербалізації в перекладі забезпечує вираження змісту в результаті мапування концептів та їхніх взаємозв’язків. Цей процес полягає в повному абстрагуванні від вихідної мовної форми вираження та відділенні від неї значення. А.Ю. Підгірна визначає девербалізацію як переклад з однієї концептосфери в іншу [6]. Отже, девербалізація сприяє формуванню чіткої одиниці мислення та знаходженню вдалої форми для оформлення змісту слова чи терміна в мові перекладу [7].

Коли медичні перекладачі працюють із фаховою інформацією, то вони мають справу зі спеціальною термінологічною системою, тому тут можна говорити власне не про переклад термінів, а про еквівалентність концептів в англійській та українській мовно-мовленнєвій системі. Тому, Е. Вюстер зазначає, що еквівалентність – це співвідношення концептів різних мов, що мають однакові характеристики [15].

У своїй статті “Equivalence in translating international trade terminology” Д. Кордел наводить схему, що описує природу еквівалентності в перекладі термінів [8, с. 68].

Виходячи зі схеми, спершу перекладач ознайомлюється з терміном мови оригіналу, співвідносить його з концептом концептуальної системи конкретної галузі знань, а потім знаходить відповідний концепт у мові перекладу та встановлює відповідний термін мови перекладу. Це дає підстави стверджувати, що мова йде не про переклад термінів, а про переклад концептів, що відбувається на основі концептуальної еквівалентності. Для її встановлення перекладач має зважати на:

- семантичну еквівалентність, тобто еквівалентність значень слів, що, у свою чергу, може призвести до проблем із лексичним та граматичним оформленням;
- ідіоматичну еквівалентність, яка насамперед стосується емоційної та соціальної площин, адже ідіоми та розмовні конструкції вважаються непростими для перекладу;
- експериментальну еквівалентність, що виникає в тому разі, коли певний ситуативний контекст має бути перекладений так, аби відповідати вимогам культурного контексту цільової мови.

Концептуальна еквівалентність стосується доречності досліджуваного концепту та ситуацій, що відбуваються з представниками цільової культури, тому певні терміни можуть мати еквівалентне семантичне значення, але не концептуальну еквівалентність [10, с. 1423].

Наведена схема ілюструє ідеальний розвиток подій, коли конкретному концепту мови оригіналу відповідає лише один концепт мови перекладу, власне який і обирає перекладач:

Red blood cells and white blood cells and platelets sprouted up in an otherwise scorched field of **bone marrow** (4, с. 111).

На почасті випаленому полі **кісткового мозку** зароджувались **еритроцити, лейкоцити і тромбоцити** (2, с. 138).

Досить часто можна спостерігати випадки, коли один концепт містить у собі інший, тобто коли відбувається субординація концептів, і такі випадки

викликають великі перекладацькі труднощі. Е. Вюстер називає субординаційні концепти “Leitersynonume”. У міжмовній комунікації зв’язок між підпорядкованим концептом тієї чи іншої мови навряд чи можна назвати еквівалентністю, навіть якщо термін мови перекладу може використовуватися в аналогічних контекстах, як і термін мови оригіналу [14]:

Brain tumors like hers are a rare but recognized cause of **dementia** and can be surprisingly large by the time they start to cause problems (3, с. 101).

Така пухлина, як у неї, – рідкісна, але визнана причиною **старечого слабоумства**, і може бути на диво великого розміру, коли почне викликати проблеми (1, с. 106).

Наведений варіант перекладу ілюструє застосування субординованого концепту, адже **dementia** – це макроконцепт, що означає слабоумство, а варіант перекладу **старече слабоумство** вважається підпорядкованим, бо позначає різновид слабоумства. Ми пропонуємо власний варіант перекладу, де ми уникнули субординації концептів для точнішого відтворення значення:

Такі пухлини, як у неї, – рідкісні, але вони вважаються причиною **слабоумства** та можуть бути на диво великими, коли почнуть викликати проблеми.

Нерідко перекладачі схильні використовувати один концепт замість іншого в контексті міжмовної комунікації. Інколи це відбувається через необачність, адже недостатньо високий рівень медичної обізнаності перекладача дається взнаки. У багатьох випадках перекладач обирає саме таку стратегію, спираючись або на культурний контекст, або на когнітивні особливості потенційних реципієнтів.

Передусім, це стосується концептів, що не мають мовного вираження в певній культурі, але це не означає, що вони відсутні в концептосфері народу. Розглянемо приклад, що ілюструє, як національні особливості можуть впливати на переклад медичних спеціальностей та професій:

I carried out the operation first thing the next morning with Patrik, **the senior registrar** who was working with me at the time (3, с. 138).

Наступного ранку я робив цю невідкладну операцію разом із Патриком, який тоді був моїм **старшим інтерном** (1, с. 145).

У британській медичній традиції посада **the senior registrar** існувала до медичної реформи, що відбулась у 1990-х роках. Ним могла бути особа, що нещодавно закінчила навчання та виконувала переважно консультативні функції. Оскільки в українській медичній традиції така посада відсутня, то перекладач вирішив обрати найбільш подібну за концептуальним навантаженням професійну ієрархічну ланку – **старший інтерн**. Однак, ми пропонуємо власний варіант перекладу, в якому посада **the senior registrar** матиме найближчий концептуальний відповідник у системі національних медичних спеціальностей, яким виступатиме слово – **інтерн**:

Наступного ранку я відразу провів операцію разом із Патриком, який був моїм **інтерном** на той час.

Отож, наше дослідження вказує на те, що вибір стратегій обробки фахової інформації медичного тексту насамперед є продуктом міжкультурного діалогу, який необхідно проводити перекладачу. Саме культурні аспекти ми вважаємо лакмусом перекладацьких рішень, адже ментальні фрейми англо- та українськомовних осіб

суттєво різняться. Для уникнення концептуальної асиметрії в перекладі перекладачу необхідно вийти за межі формальних лінгвістичних особливостей тексту та постійно вдосконалювати свою міжкультурну компетентність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Бабушкин А.П.* Типы концептов в лексико-фразеологической семантике языка: монография / А.П. Бабушкин. – Воронеж: Изд-во Воронеж. гос. ун-та, 1996. – 104 с. 2. *Будасси Э.И.* Популяризация как форма обработки научно-технической информации / Э.И. Будасси. – М.: Высшая школа, 1993. – 110 с. 3. *Вострова С.В.* Лінгвокогнітивні та комунікативно-прагматичні особливості сучасного англomовного медичного дискурсу (на матеріалі медичних текстів з проблематики ВІЛ/СНІДу) [Текст] : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 / Вострова Світлана Володимирівна. – К., 2003. – 20 с. 4. *Федюченко Л.Г.* Экологический аспект перевода: переводческая ошибка / Л.Г. Федюченко // Вестник Тюменского государственного университета – 2012. – №2. – С. 97-102. 5. *Поворознюк Р.В.* Переклад медичних текстів: теорія та практика: Монографія / Р.В. Поворознюк. – К.: Видеєць Заславський О.Ю., 2017. – 224 с. 6. *Подгорная А.Ю.* Концептуализация сообщения как основополагающий принцип перевода // Актуальные вопросы переводоведения и лингвистика (материалы научной сессии ВолГУ). – Волгоград, 2001. – С. 22-23. 7. *Раренко М.Б.* Основные понятия переводоведения (Отечественный опыт). Терминологический словарь-справочник / М.Б. Раренко. – М., 2010. – 260 с. 8. *Corcodel S., Corcodel D.* Equivalence in translating international trade terminology / Svetlana Corcodel, Dan Corcodel [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/65_70_Equivalence%20in%20translating%20international%20trade%20terminology%20%28incoterms%29.pdf 9. *Duclos, C. et al.* Medical Vocabulary, Terminological Resources and Information Coding in the Health Domain [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.springer.com/cda/content/document/cda_downloaddocument/9782817804774c2.pdf?SGWID=0-0-45-1414723-p175262490. 10. *Guillemin F, Bombardier C, Beaton D.* Cross-cultural adaptation of health-related quality of life measures: Literature review and proposed guidelines. *Journal of Clinical Epidemiology* / F. Guillemin, C. Bombardier, D. Beaton. – London: Pergamon Press Ltd, 1993. – С. 1417-1432. 11. *Langacker R.W.* Conceptualization, Symbolization, and Grammar / R.W. Langacker// *The New Psychology of Language: Cognitive and Functional Approaches to Language Structure* : [Ed. By M. Tomasello]. – London : Lawrence Erlbaum, 1998. – С. 1–39. 12. *Linnel, Peter.* Discourse across boundaries: on recontextualization and the blending of voices in professional discourse/ Peter Linnel// *Text*. – 1998. – Vol.18, #2. – С.143-157. 13. *Rydning, Atin.* The Return of Sense on the Scene of Translation Studies in the Light of the Cognitive Blending Theory / Atin Rydning — *Journal des traducteurs* – 2005. – Vol. 5. – 392 с. 14. *Wüster E.* Einführung in die Allgemeine Terminologielehre und terminologische Lexikographie / E. Wüster. – Bonn: Romanistischer Verlag, 1991. – 239 с. 15. *Wüster, E.* The Machine Tool, an Interlingual Dictionary of Basic Concepts / E. Wüster. – London: Technical Press, 1968. – 134 с.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. *Марш Генрі.* Історія про життя, смерть і нейрохірургію [Текст] : збірка оповідань / Генрі Марш; переклад з англ. Андрія Мизака. – Львів : Видавництво Старого Лева, 2017. – 320 с.
2. *Мукерджі Сіддгартха.* Імператор усіх хвороб: Біографія раку [Текст] / Сіддгартха Мукерджі; з англ. пер. О. Король. – К.: Вид-во Жупанського, 2013. – 520 с. 3. *Marsh H.* Do Not Harm: Stories of Life, Death and Brain Surgery [Text] / H. Marsh. – London : Weidenfeld & Nicolson, 2014. – 278 p. 4. *Mukherjee S.* The emperor of all maladies: A biography of cancer [Text] / S. Mukherjee. – NY.: Scribner, 2010. – 472 p.

Стаття надійшла до редакції 11.04.2018.

Луговая Ю.В., студ.,
Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченко, Киев

СТРАТЕГИИ ПЕРЕВОДЧЕСКОЙ ОБРАБОТКИ И ПРЕОБРАЗОВАНИЯ СПЕЦИАЛЬНОЙ ИНФОРМАЦИИ В АНГЛОЯЗЫЧНЫХ НАУЧНО- ПОПУЛЯРНЫХ ТЕКСТАХ МЕДИЦИНСКОЙ НАПРАВЛЕННОСТИ

В статье рассматриваются ключевые стратегии обработки и преобразования специальной информации в аспекте медицинского перевода. Раскрывается роль социально-культурных особенностей, определяющих перевод. Анализируется влияние концептуализации на достижение эквивалентности перевода.

Ключевые слова: медицинский дискурс, концепт, концептуализация, эквивалентность, научно-популярные тексты, стратегии переводческой обработки специальной информации.

Luhova Y.V., student
Taras Shevchenko National University of Kyiv

STRATEGIES OF TRANSLATION PROCESSING AND TRANSFORMATION OF SPECIALIZED INFORMATION IN ENGLISH SCIENTIFIC-POPULAR TEXTS OF MEDICINE

The article deals with key strategies of translatorial processing and transformation of specialized information in terms of medical translation. The role of sociocultural specifics is discussed. The influence of conceptualization and conceptual equivalence is analyzed.

Keywords: medical discourse, concept, conceptualization, equivalence, scientific-popular texts, strategies of translational processing of specialized information.

УДК811.111'255.4:811.161.2

Мізунова Д.О., студ.
Институт філології КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ ХУДОЖНЬОЇ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ АТМОСФЕРИ ЖАХУ В РОМАНІ СТВЕНА КІНГА “ПРОТИСТОЯННЯ”

У статті розглядається генеза та особливості літератури жахів, а також аналізується специфіка відтворення атмосфери жаху на різних рівнях мови при перекладі роману Стівена Кінга “Протистояння” сучасною українською літературною мовою.

Ключові слова: література жахів, жанрові особливості, готика, генеза жанру, особливості перекладу літератури жахів.

Недивним є той факт, що літературна форма, так тісно пов'язана з первинними інстинктами, налічує стільки років, скільки і сама людська думка. Ще з давніх-давен дикий спосіб життя, забобони, сни, невідомі та непередбачувані явища космосу породжували в наших предків відчуття страху, яке керувалося підсвідомістю,